

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія викладачів природничих дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

Практика з основ природознавства і краєзнавства

галузь знань	0101 Педагогічна освіта
спеціальність	5.01010201 Початкова освіта
інститут, відділення	Університетський коледж

Київ 2015

Робоча програма «Практика з основ природознавства і краєзнавства» для студентів

галузь знань 0101 Педагогічна освіта,
спеціальності 5.01010201 Початкова освіта.

2015 р. - 19 с.

Розробники:

Мальцева Людмила Володимирівна, викладач природничих дисциплін Університетського коледжу;
Хитра Зоя Михайлівна, викладач природничих дисциплін Університетського коледжу.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії природничих дисциплін

Протокол № 5 від «25» серпня 2015р.

Голова циклової комісії _____ Глухенька Л.М.

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова

Заступник директора з навчальної роботи _____ (С.І. Дем'яненко)
Заступник директора з навчально-методичної роботи _____ (З.Л. Гейхман)

Схвалено Методичною радою Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 1 від «31» серпня 2015 року

Голова _____ (М.В. Братко)

1. Опис практики

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика практики
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна
	Спеціальність 5. 01010201 Початкова освіта	
Модулів – 2		Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2-й
		Семестр
		4-й
Загальна кількість годин - 54		Настановча конференція – 2 год.
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: “молодший спеціаліст”	Звітна конференція – 2 год.
		Практичні заняття 18 год.
		Самостійна робота 24 год.
		Підсумковий контроль 2год
		Індивідуальні завдання 6 год.
		Вид контролю: залік

2. Мета та завдання практики

Практика з основ природознавства і краєзнавства є продовженням опанування природничих дисциплін «Основи природознавства» та «Основи екології». Вона є складовою науково-методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, забезпечуючи у них формування природничо-наукового світогляду, а також уміння формувати в учнів початкової школи природознавчу компетентність.

Програма практики з основ природознавства і краєзнавства має ряд принципових положень. По-перше, вона базується на інтегрованому трактуванні різноманітних екологічних систем, як складових компонентів біосфери; по-друге - диференційованому підході до визначення сутності видів і угруповань організмів, ландшафтних особливостей природних зон; по-третє - усі положення подаються з позиції підготовки вчителя початкової школи з відповідним посиленням ресурсознавчих та природоохоронних аспектів, отриманні елементарних знань і навичок виготовлення колекцій; по-четверте – враховує специфіку проведення метеорологічних та фенологічних спостережень, екскурсій, орієнтує на засвоєння і апробацію в польових умовах методик екологічного опису місцевості, створення списків видів місцевої фауни та флори.

Під час проходження практики студенти мають закріпити знання з землезнавства, краєзнавства, ботаніки, зоології та екології, оволодіти фаховими навичками роботи в польових умовах (здійснення спостережень, методика збору матеріалів, створення колекцій тощо), навчитися працювати з різними приладами і орієнтуватися на місцевості. Згідно програми практика здійснюється в місцевих умовах, що важливо для вивчення особливостей рослинного та тваринного світів в урбанізованих і природних ландшафтах Київщини, вивчення екзотичних рослин і тварин, інтродуцентів, огляду колекцій ботанічних садів та зоопарків.

Програма практики з основ природознавства і краєзнавства складається з двох модулів: нежива та жива природа.

При вивченні I-го модуля студенти набувають практичних умінь орієнтуватись на місцевості, визначають склад та структуру ґрунту, ознайомлюються з основними формами рельєфу рідного краю, проводять гідрологічні та метеорологічні дослідження.

При вивченні II-го модуля майбутні вчителі початкової школи вивчають найтипівіші угруповання рідного краю, а саме: ліс, луки, болота, водойми, а також знайомляться з типовими представниками рослинного і тваринного світів, спостерігають за сезонними змінами в екосистемах. Під час проходження практики студенти знайомляться також з природоохоронною роботою, створюють гербарії, колекції листків, насіння, плодів та корисних копалин. Крім того, студенти вивчають найпоширеніші декоративні дерева та кущі місцевих ландшафтів, знайомляться з вирощуванням та розмноженням рослин.

Мета практики з основ природознавства і краєзнавства:

навчити студентів методам практичного польового та камерального досліджень різних типів рослинності та видового складу тварин, вміти аналізувати зібрані матеріали природних комплексів своєї місцевості.

Завдання практики:

- формування в студентів умінь і навичок проведення зоологічних та геоботанічних екскурсій (поведінка екскурсанта, орієнтування на місцевості, прийоми спостережень за тваринами, записи і зарисовки в щоденнику, фотографування, колекціонування польових матеріалів тощо);
- вивчення видового складу рослин і тварин різних флористичних, фауністичних комплексів (найбільш типовими і багато чисельними видами, які відносно легко визначаються в природі або представляють пізнавальний інтерес);
- ознайомлення з методами виявлення видового складу фауни і флори: безпосередні спостереження, експеримент, моніторинг тощо;
- вивчення впливу діяльності людини на особливості територіального розміщення, чисельності, поведінки деяких рослин та тварин, їхньої ролі у народному господарстві;

- вивчення методик проведення морфологічних описів рослин та тварин та геоботанічних описів природних комплексів.

Комплексний характер практики покликаний відобразити взаємозв'язки в природі, а також сприяти виробленню в студентів необхідності природоохонного ставлення до навколишнього світу.

У студентів мають бути вироблені наступні предметні компетентності:

- здатність і готовність студентів до використання особистісно значущої системи знань і методології природничих наук для пояснення й адекватного ставлення до природи, розуміння сучасної природничонаукової картини світу як образу природи з метою їхньої предметної та професійної підготовки;
- володіння базовими уявленнями про різноманітність природничих об'єктів, розуміння значення біорізноманіття для збереження стійкості біосфери;
- розуміння основ загальної, системної й прикладної екології, принципів оптимального природокористування й охорони природи;
- володіння методами спостережень, ідентифікації, класифікації та аналізу предмету діяльності;
- здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з природничими об'єктами в польових і лабораторних умовах, навички роботи з навчальними приладами;
- вміння використовувати різноманітні способи отримання інформації про світ та мисленнєве моделювання природних процесів та явищ в часі і просторі;
- вміння отримувати, систематизувати, пов'язувати з практичною діяльністю, з життям і діяльністю людини функціональні фахові знання, адаптувати їх до умов початкової школи під час педагогічної практики; організовувати їх чітку і ефективну передачу;
- здатність застосовувати природничі знання на практиці та у майбутній професійній педагогічній діяльності;
- базові уявлення про закономірності утворення й індивідуального розвитку географічних, біологічних об'єктів, володіння методами роботи з природними об'єктами, явищами живої та неживої природи.

- здатність виконувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці;
- сучасні уявлення про принципи моніторингу, оцінки стану природного середовища й охорони живої природи;
- здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теорії й методів природничих досліджень;
- здатність логічно мислити, вміння встановлювати зв'язки між об'єктами, процесами, явищами природи.

Для проведення практики з основ природознавства і краєзнавства необхідно чітко відібрати об'єкти спостережень і детально спланувати методику проведення екскурсії. Об'єкти спостережень повинні відповідати змісту освітньої галузі «Природознавство» та відповідної навчальної програми для початкової школи.

Результат роботи кожного студента повинен бути відображений у щоденнику з практики. За матеріалами польових і камеральних досліджень студент має здати щоденник з практики, звіт та виконане індивідуальне науково-дослідне завдання.

Навчальним планом передбачено проведення екскурсій, камеральної обробки матеріалів екскурсії, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань. Тривалість практики складає 6 робочих днів.

Загальна кількість годин, що відводиться на практику становить 54 год., що складає 1,5 кредити, з яких 30 годин – заняття з викладачем (настановча конференція - 2 год, звітна конференція – 2 год., пр. заняття. – 18 год, індивідуальна робота – 6 год, підсумковий контроль – 2 год.), самостійна робота – 24 години.

Проходження студентами практики з основ природознавства і краєзнавства завершується складанням заліку.

3. Програма практики

Змістовий модуль I. Нежива природа

Тема 1 Організація і проведення спостережень за природою.

Тема 2 . Будова Всесвіту.

Тема 3. Форми земної поверхні рідного краю.

Тема 4. Вода. Водойми рідного краю.

Змістовий модуль II. Жива природа

Тема 5 . Рослини рідного краю.

Тема 6. Тварини рідного краю.

Тема 7. Природоохоронні території України.

Тема 8. Методика проведення еколого-натуралістичної роботи в початковій школі.

4. Структура практики

№ П/П	Назва модулів	всього	Заняття з викладачем	з них		Інд.роб	Підсумковий контроль	СО
				конфере нції	практ. роботи			
I.	Нежива природа	18	10	2	6	2	-	8
II.	Жива природа Методика проведення екологічно- натуралістичної роботи	36	20	2	12	4	2	16
	Всього	54	30	4	18	6	2	24

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи.	2
2	Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в місцевому природно-територіальному комплексі «Голосіївський ліс».	2
3	Виготовлення колекції листків рослин мішаного лісу.	2
4	Орієнтування за Сонцем, Полярною зіркою, місцевими ознаками та Місяцем. Вивчення будови Всесвіту в Планетарії.	2
5	Вивчення рослинного покриву Землі в оранжереях Ботанічного саду.	2
6	Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду імені М.Гришка.	2
7	Рослини рідного краю. Вивчення рослин в Ботанічному музеї НАН України.	2
8	Тварини рідного краю. Вивчення тварин у Зоологічному музеї НАН України.	2
9	Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на ЧАЕС. Екскурсія в Національний музей «Чорнобиль».	2
Всього		18 год

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Тема 1. Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи. Інструктаж з правил техніки безпеки. Вивчення будови Всесвіту в Планетарії.	4	5
2	Тема 2. Форми земної поверхні рідного краю. Історико-краєзнавча екскурсія в м. Переяслав-Хмельницький. Знайомство з традиціями, звичаями і побутом українського народу. Екскурсія в Музей народної архітектури та побуту НАУ України.	4	5
3	Тема 3. Вода. Водойми рідного краю. Відвідування Водно-інформаційного центру в м. Києві.	4	5
4	Тема 4. Вивчення особливості рослинності та тваринного світу природних екосистем. Вивчення рослинного покриву Землі в оранжереях Ботанічного саду імені О. Фоміна. Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду імені М.Гришка. Вивчення рослин та тварин в Національному природничому музеї ім. І. І. Шмальгаузена.	4	5
5	Тема 5. Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в Національному природному парку «Голосіївський ліс».	4	5
6	Тема 6. Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на ЧАЕС.	4	5
	Разом	24	30

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 7.1. Таблиця 7.1.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	бали	Термін виконання
Змістовий модуль I. Нежива природа			
Тема 1. Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи. Інструктаж з правил техніки безпеки. Вивчення будови Всесвіту в Планетарії.	Звіт, ІНДЗ, щоденник практики	5 балів	1 день практики
Тема 2. Форми земної поверхні рідного краю. Історико-краєзнавча екскурсія в м. Переяслав-Хмельницький. Знайомство з традиціями, звичаями і побутом українського народу. Екскурсія в Музей народної архітектури та побуту НАУ України.	Звіт, ІНДЗ, щоденник практики	5 балів	2 день практики
Тема 3. Вода. Водойми рідного краю. Відвідування Водно-інформаційного центру в м. Києві.	Звіт, ІНДЗ, щоденник практики	5 балів	3 день практики
Всього 12 год		15 балів	
Змістовий модуль II Жива природа			
Тема 4. Вивчення рослинного покриву Землі в оранжереях Ботанічного саду імені О. Фоміна. Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду ім.М.Гришка.	Звіт, ІНДЗ, щоденник практики	5 балів	4 день практики
Тема 5. Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в місцевому природно-теотеріальному комплексі «Голосіївський ліс»..	Звіт, ІНДЗ, щоденник практики	5 балів	5 день практики
Тема 6. Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на ЧАЕС.	Звіт, ІНДЗ, щоденник практики	5 балів	6 день практики
Всього 12 год		15 балів	
Разом 24 год		30 балів	

7. Методи та технології навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності під час практики

1) За джерелом інформації:

- *словесні*: вступна лекція, лекція-конференція, розповідь, інструктаж, пояснення;
- *наочні*: метеорологічні та фенологічні спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні*: досліди, лабораторні та практичні роботи.

2) За ступенем керування навчальною діяльністю:

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів;
- виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод дискусії;
- створення ситуації пізнавальної новизни;
- створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо);
- метод опори на життєвий досвід учнів.

III. Педагогічні технології за орієнтацією на особистісні структури:

- інформаційні (формування знань, умінь, навичок);
- операційні (формування способів розумових дій);
- евристичні (розвиток творчих здібностей);
- прикладні (формування дієво-практичної сфери).

IV. Педагогічні технології за характером пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративні;
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- дослідницькі.

8. Методи контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** звіт, щоденник з практики, реферат.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Види діяльності	Кількість	Розрахунок	Заг.сума за видами діяльності
1.Участь в установчій та звітній конференції	2	2x1	2
3. Практичні заняття (відвідування)	9	9x1	9
4. Робота на пр.заняттях	9	9x10	90
6. Щоденник	6	6x2	12
7. Виконання сам.роботи	6	6x5	30
Всього			143
Форма контролю - залік	$143/100 = 1,43$ (При підрахунку балів к-сть балів, що набрав студент ділимо на 1,43 округлюємо.		

9.Захист матеріалів практики

Захист матеріалів практики відбувається у призначеній цикловою комісією час (день) перед звітом на підсумковій конференції. Керівником перевіряється оформлення щоденників студентів, якість та повнота відображення у звіті всіх аспектів практики, якість виконання практичних завдань та підготовлених матеріалів студентами.

Звіт практики з основ природознавства і краєзнавства має відображати виконання усіх завдань практики, в тому числі й індивідуального науково-дослідного завдання. Звіт з практики має відповідати вимогам до його написання та оформлення, бути захищеним у порядку і строки, передбачені програмою з основ природознавства і краєзнавства.

Кожен студент у кінці практики зобов'язаний представити:

1. **Щоденник**, який оформлений за відповідним зразком, де повинна бути чітко і конкретно описана робота студента під час практики.
2. **Звіт про проходження практики.**
3. **Індивідуальне практичне завдання** (гербарій рослин, колекція листків, насіння та плодів тощо).

Вимоги до написання звіту з практики:

Звіт практики оформлюється на окремих аркушах формату А₄, його обсяг має становити не більше 5-7 сторінок рукописного або друкованого тексту. Він повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. У звіті про проходження практики повинні бути представлені наступні розділи:

1. Мета та завдання практики з основ природознавства і краєзнавства.
2. Розділ з охорони праці (техніки безпеки).
3. Характеристика місця проходження (району) польової практики.
4. Самостійні роботи під час практики.
5. Опис завдань на кожний день, які виконувалися під час практики .
6. Висновки.
7. Список літературних джерел.
8. Додаток: ілюстративний матеріал.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
« відмінно »	<p>Виконання програми практики: дотримання режиму практики, відсутність зауважень та негативних відгуків з боку керівника, своєчасне та якісне виконання всіх завдань (робочого плану на день).</p> <p>Ведення студентом документації: своєчасне, повне і якісне оформлення звіту та щоденника з практики.</p> <p>Оцінка професійних якостей: науковість світогляду, загальна культура, організаторські здібності, дослідні та практичні уміння тощо.</p>
« добре »	<p>Виконання програми практики: неістотні зауваження щодо дотримання режиму практики, своєчасне та якісне (із зазначенням окремих зауважень) виконання індивідуального завдання (робочого плану на день).</p> <p>Ведення документації: своєчасне і повне оформлення звіту та щоденника з практики.</p> <p>Оцінка професійних якостей: науковість світогляду, загальна культура, організаторські здібності, дослідні та практичні уміння тощо.</p>
« задовільно »	<p>Виконання програми практики: нерегулярне дотримання режиму практики, наявність зауважень у відгуку керівника практики, зауваження щодо виконання індивідуального завдання (робочого плану на день).</p> <p>Ведення документації: переважна більшість питань програми у звіті висвітлена, однак мають місце неточності, помилки, несвоєчасне та неповне оформлення звіту та щоденника з практики.</p> <p>Оцінка професійних якостей: характеристика студента (ки) в цілому позитивна.</p>
« незадовільно »	<p>Виконання програми практики: недбале дотримання режиму практики, неповний об'єм годин, негативний відгук керівника практики, неякісне виконання індивідуального завдання (робочого плану на день).</p> <p>Ведення документації: неповне і неякісне оформлення звіту та щоденника з практики.</p> <p>Оцінка професійних якостей: характеристика професійних здібностей студента (ки) в цілому негативна.</p>

Розподіл балів, які отримують студенти

<i>Поточне тестування та самостійна робота</i>						
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
37			106			143

10. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники, географічні атласи, визначники рослин та тварин, географічні карти.
3. Робоча навчальна програма.
4. План роботи студента на кожний день.
5. Перелік індивідуальних науково-дослідних завдань.

11.Очікуваний результат

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Практика з основ природознавства і краєзнавства» студент:

➤ виявляє

- сформованість природничо-наукового світогляду студентів на основі засвоєння ними основних концепцій природознавства;
- сформованість умінь у майбутнього вчителя початкової школи добирати та використовувати у навчально-пізнавальному процесі місцевого природознавчого і краєзнавчого матеріалу, здійснювати спостереження за довкіллям (об'єктами та явищами неживої та живої природи);
- здатність обґрунтовувати норми етичного, естетичного, морального ставлення людини до природи;
- здатність аналізувати елементарні уявлення та поняття про об'єкти та явища природи, їхні взаємозв'язки у системах «нежива-жива природа», «природа – людина», місця людини у навколишньому світі;
- умінь у майбутнього вчителя початкової школи систематично спостерігати за станом погоди та природи; вимірювати температуру повітря, силу вітру і хмарності; порівнювати об'єкти живої і неживої природи;

➤ володіє

- навичками самоосвітньої діяльності, роботи з додатковими джерелами інформації;
- вміннями розкривати причинно-наслідкові зв'язки у природі;
- вмінням вести календар спостереження за погодою і природою;
- вміннями користуватися географічними картами та планом місцевості, визначати географічні координати та масштаб карти.

➤ розуміє

- сутність ознак та відмінностей об'єктів живої і неживої природи, основних взаємозв'язків у довкіллі, роль кожного з компонентів у довкіллі та житті людини;
- обізнаність студентів у властивостях води, ґрунту і повітря;
- сутність характеристик та відмінностей між культурними і дикорослими рослинами, свійськими і дикими тваринами;
- сезонні зміни в неживій природі, в житті рослин і тварин, значення рослин і тварин для природи і життя людей;

12. Рекомендована література

Базова

1. Гончаренко І. В. Будова рослинного організму. Навчальний посібник / І. В. Гончаренко. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 200 с.
2. Григора І. М., Якубенко Б. Є. Польовий практикум з ботаніки: Навчальний посібник / І. М. Григора. – К.: Арістей, 2005. – 256 с.
3. Грущинська І. В. Як спостерігати за природою. Читанка з природознавства: Навчальний посібник / І. В. Грущинська. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 296 с.
3. Назаренко І. І. Грунтознавство: Навчальний посібник / І. І. Назаренко. – Ч. 1, 2. – Чернівці: Рута, 1998, 1999.
4. Неведомська Є. О., Маруненко І. М., Омері І. Д. Ботаніка. Навчальний посібник для студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Є. О. Неведомська. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 218 с.
5. Неведомська Є. О., Маруненко І. М., Омері І. Д. Зоологія. Навчальний посібник для студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Є. О. Неведомська. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 290 с.
6. Стеблянко М. І. та ін. Ботаніка: Анатомія і морфологія рослин / М. І. Стеблянко. – К.: "Вища школа", 1995. – 384 с.
7. Крайнова А. О., Пересипкіна Т. М. Посібник з навчально-польової практики з ботаніки / А. О. Крайнова. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 58 с.

Допоміжна

1. Барановська В. А. Екологічний атлас України / В. А. Барановська. – К.: Географіка, 2000. – 60 с.
2. Кмишин І. А., Гречко І. П. Астрономія. Навч. посібник для 11 кл. / І. А. Кмишин. – К.: «Знання України», 2002. – 248 с.
2. Определитель высших растений Украины. – К.: Наукова думка, 1987. – 548 с.
3. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – К., 1999. – 489 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1996.
5. Червона книга України. Тваринний світ. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994.
6. Яришева Н. Ф. Основи природознавства. Природа України / Н. Ф. Яришева. – К.: Вища школа, 1995. – 400 с.

Інформаційні ресурси:

1. Навчально-польова практика з природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// bazar.od.ua/kniga_shhodennik_sposterezhen __navchalnopolova _praktika_z_osnov_prirodoznavstva-174985](http://bazar.od.ua/kniga_shhodennik_sposterezhen__navchalnopolova_praktika_z_osnov_prirodoznavstva-174985)
2. Навчальна практика з природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://geographer.com.ua/tags/navchalna-praktika-z-prirodoznavstva>
3. . Навчальна практика з методики навчання природознавства: [Електронний ресурс] – Режим доступу: pandia.ru/text/78/369/84-2.php

Навчально-методична карта «Практика з основ природознавства і краєзнавства»

Всього 54 год. (настановча конференція – 2 год., звітна конференція – 2 год., пр.роб. – 18 год., індивідуальні – 6 год., СО – 24год , підсумковий контроль – 2 год.)

Назва модуля	Нежива природа	Жива природа
Кількість балів за модуль	37 балів	104 бали
Конференції	Звітна конференція результатів навчальної практики з основ природознавства і краєзнавства	
Настановча конференція. Вс туп. Організація і методика проведення спостережень за		
Теми практичних робіт	<p>Пр роб. №1. Ознайомлення із завданням та планом практики, веденням календаря погоди і природи.</p> <p>Пр. роб. №2. Вивчення взаємозв'язків між компонентами природи в місцевому природно-територіальному комплексі «Голосіївський ліс».</p> <p>Пр. роб. №3. Виготовлення колекції листків рослин мішаного лісу.</p> <p>Пр. роб. № 4. Орієнтування за Сонцем, Полярною зіркою, місцевими ознаками та Місяцем. Вивчення будови Всесвіту в Планетарії</p> <p>Пр.р. № 5. Вивчення рослинного покриву Землі в оранжереях Ботанічного саду.</p> <p>Пр. № 6. Вивчення квітково-декоративних рослин Ботанічного саду імені М.Гришка.</p> <p>Пр.р. № 7 Рослини рідного краю. Вивчення рослин в Ботанічному музеї НАН України.</p> <p>Пр.р. №8. Тварини рідного краю. Вивчення тварин у Зоологічному музеї НАН України.</p> <p>Пр.р. № 9. Вивчення екологічних проблем України. Ознайомлення з причинами і наслідками аварії на ЧАЕС</p>	
щоденник	4 бали	6 балів
Самостійна робота	10 балів	20 балів
Підсумковий контроль	залік	

